

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук
Кафедра української мови

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Наталія ВІННІКОВА

_____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВИЙ СЕМІНАР З ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ
НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

для аспірантів

спеціальності:

011 Освітні, педагогічні науки

освітнього рівня:

третього (освітньо-наукового)

освітньої програми:

Освітні, педагогічні науки

Київ – 2023

Розробники:

Караман Станіслав Олександрович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка;

Горошкіна Олена Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка;

Караман Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Горошкіна Олена Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від 12.01 2022 р. № 1
Завідувач кафедри [підпис] Михайло ВІНТОНІВ

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки»

«12» 01 2022 р.
Гарант освітньо-наукової програми [підпис] Людмила ХОРУЖА

Робочу програму перевірено

«14» 01 2022 р.

Завідувач аспірантури, докторантури [підпис] Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:

на 2022/2023 н.р. [підпис] (Вінтонів С.О.), «02» 03 2022 р., протокол № 2

підпис П.І.Б.

[підпис] (Хоружа Л.В.), «01» 09 2022 р., протокол № 1

підпис П.І.Б.

на 2023/2024 н.р. [підпис] (Вінтонів С.О.), «04» 09 2023 р., протокол № 10

підпис П.І.Б.

[підпис] (Хоружа Л.В.), «30» 08 2023 р., протокол № 1

підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № _____

підпис П.І.Б.

_____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № _____

підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № _____

підпис П.І.Б.

_____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	12 / 360	
Рік навчання	2,3	2,3
Семестр	4,5,6	4,5,6
Кількість змістових модулів	3	3
Обсяг кредитів	12	12
Обсяг годин, в тому числі:	360	360
Аудиторні	96	48
Модульний контроль	24	-
Самостійна робота	240	312
Форма семестрового контролю	Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів наукового ступеня доктора філософії дослідницьких умінь компетентності, умінь критичного аналізу й оцінювання сучасних наукових досліджень з лінгводидактики, здатності до генерування нових ідей у процесі розв'язання дослідницьких завдань.

Завдання відповідно до програмних (загальних і фахових) компетентностей:

- формування у здобувачів освіти здатності логічно будувати структуру наукового дослідження, застосовувати відповідні методи його реалізації, здійснювати кількісно-якісне інтерпретування здобутих результатів;
- формування вмінь прогнозувати наукову діяльність, моделювати освітні явища і процеси, аналізувати тенденції їх розвитку;
- формування в здобувачів освіти здатності критично мислити, використовувати набутий особистісно-професійний досвід для розв'язання наукових і фахових завдань;
- формування вмінь аналізувати міждисциплінарні явища й процеси, об'єктивно оцінювати сучасні наукові судження; здатності до критичного аналізу, генерування оригінальних теоретичних конструкцій, гіпотез;

- формування вмінь обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, використовувати інформаційні та комунікаційні технології у дослідницькій діяльності;
- формування вмінь критично оцінювати власні результати в контексті сучасних наукових досліджень у царині методики навчання української мови, культури й гуманітарного знання, здатність аргументовано викладати та захищати власну позицію у науковій дискусії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньо-наукової програми спеціальності формуються загальні та фахові компетентності:

Програмні компетентності	Код	Значення компетентності
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1	Здатність до розуміння широкого кола філософських питань, системних зв'язків між явищами і процесами; критичне мислення; використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналіз міждисциплінарних явищ і процесів; реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу.
	ЗК 2	Здатність до розуміння сучасної методології освіти; здатність до застосування методів наукового пізнання; проведення науково-дослідної діяльності; розроблення та впровадження дослідницьких проектів, start-up; методологічно та технологічно грамотно здійснювати наукове дослідження, інтерпретувати його результати; ефективно висвітлювати, поширювати знання щодо наукових досліджень та інновацій.
	ЗК 4	Здатність аналізувати інформацію з різних джерел, користуватися бібліотеками (традиційними і електронними); професійно володіти основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, обробки інформації; створювати презентації та ефективно використовувати мультимедійні технології, програмне забезпечення для виконання науково-дослідницьких завдань; використання закордонного досвіду при реалізації завдань власного дослідження; використання інформаційних ресурсів, які знаходяться у відкритому доступі наукометричних баз Scopus та Web of Science, самостійної підготовки наукових публікацій до іноземних видань та участь у міжнародних наукових проектах.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1	Здатність оперувати науковою термінологією педагогічної науки та вибудовувати ієрархію наукових понять за рівнями їх узагальнення; розуміти системність, взаємозв'язок та цілісність різних педагогічних явищ і процесів, багатогранність практичної спрямованості педагогіки; орієнтуватися у сучасній нормативно-правовій базі розвитку освіти, тенденціях освітньої політики в Україні; розглядати педагогічні явища, розвиток освіти та науки у їх історичній ретроспективі; застосовувати компаративний аналіз щодо вивчення педагогічних проблем у зарубіжному та вітчизняному контекстах; узагальнювати інноваційний

		педагогічний досвід у власному науковому дослідженні.
	ФК 3	Психологічна готовність до наукової діяльності, розвиток наукового мислення; здатність володіти знаннями про закономірності філогенезу та онтогенезу людини на різних вікових етапах, про розвиток психічних процесів людини; до емоційної саморегуляції, розвитку вольових якостей, самоорганізації та самоактуалізації; самоаналізу результатів наукової діяльності; виявлення креативних здібностей для самостійного вирішення дослідницьких завдань; дотримання етичних принципів роботи в системі «людина – людина»; виявлення емпатії, поваги до індивідуальних особливостей інших людей.
	ФК 4	Здатність здійснювати моніторинг власних наукових результатів; володіти діагностичним інструментарієм оцінювання результатів експериментальної роботи; будувати індивідуальну траєкторію власного розвитку та кожного суб'єкта педагогічної діяльності; оцінювати наукову і практичну цінність завдань, які вирішуються у власному педагогічному дослідженні.
	ФК 5	Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, ефективної комунікації, презентації наукових здобутків та ідей, володіння науковим стилем викладу матеріалу дослідження; до участі у різних видах наукового спілкування; встановлення продуктивних зв'язків з людьми задля обміну досвідом (емоційним, соціальним, практичним тощо).
	ФК 9	Здатність до розвитку духовного потенціалу особистості у процесі навчання української мови; висвітлення проблем мовленнєвого розвитку особистості; підготовки майбутнього учителів української мови і літератури; здатність акумулювати, інтегрувати український та європейський досвід мовної освіти; акумуляції здобутків та екстраполяції досягнень педагогіки, психології, мовознавства для вибудовування нових дослідницьких траєкторій.

2. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Науковий семінар з теорії та методики навчання української мови» аспірант виявляє здатність до:

1. Осмислення загальних основ теорії та методики навчання української мови.

2. Розуміння особливостей теоретико-методичної діяльності вченого-дослідника, сутності основних категорій лінгводидактики, особливостей їх реалізації в діяльності науковців.

3. Логічної побудови структури наукового дослідження, застосування відповідних методів його реалізації, здійснення кількісно-якісного інтерпретування здобутих результатів.

4. Опрацювання різних інформаційних джерел відповідно до норм наукової етики.

5. Аналізу, синтезу, зіставлення, порівняння явищ і процесів для розв'язання науково-дослідницьких завдань.

6. Прогнозування перебігу й результатів наукової діяльності, моделювання освітніх явищ і процесів, аналізу тенденцій їх розвитку.

7. Інтерпретування результатів педагогічних досліджень, об'єктивного оцінювання можливостей їх застосування, передбачення можливих ризиків у процесі впровадження в освітньому середовищі.

8. Аналізу результатів наукової діяльності на рефлексійній основі.

Програмні результати навчання:

Код	Значення програмного результату
ПРН 1	Здатність до критичного мислення, розуміння широкого кола філософсько-світоглядних питань, використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналізу міждисциплінарних явищ і процесів; реалізації власного аксіологічного та наукового потенціалу.
ПРН 2	Здатність до застосування методів наукового пізнання, проведення науково-дослідницької діяльності, розроблення та впровадження дослідницьких проєктів, здійснення наукового дослідження й інтерпретування його результатів, ефективного висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень.
ПРН 3	Здатність до розуміння та використання положень нормативно-правової бази сфери вищої освіти та дотримання норм наукової етики під час дослідницької діяльності.
ПРН 4	Здатність до використання зарубіжного досвіду в процесі реалізації завдань власного дослідження, використання іншомовних інформаційних ресурсів, наявних у відкритому доступі наукометричних баз, самостійної підготовка наукових публікацій до зарубіжних видань та участь у міжнародних наукових проєктах.
ПРН 6	Здатність реалізовувати професійну та науково-дослідну діяльність на основі знань про сучасні технології в галузі освітніх, педагогічних наук.
ПРН 11	Здатність застосовувати методи математичної статистики для оброблення й аналізу отриманих експериментальних даних та об'єктивного оцінювання результатів дослідження.
ПРН 16	Здатність розвивати духовний потенціал особистості у процесі мовної освіти; акумулювати здобутки та екстраполювати досягнення педагогіки, психології, мовознавства для вибудовування нових дослідницьких траєкторій майбутніх учителів української мови і літератури.

4. Структура навчальної дисципліни
Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт	
		Аудиторна Семинарські	Само- стійна
IV семестр			
Змістовий модуль 1.			
«Методологічний практикум з теорії та методики навчання української мови»			
Тема 1.1. Вступ. Проблематика наукових досліджень з теорії та методики навчання української мови	14	4	10
Тема 1.2. Основи планування наукового дослідження	14	4	10
Тема 1.3. Методи наукового дослідження	14	4	10
Тема 1.4. Методологічні засади та науковий апарат дисертації	14	4	10
Тема 1.5. Методика навчання української мови як об'єкт дослідження	14	4	10
Тема 1.6. Аналітичні процедури в наукових дослідженнях	21	6	15
Тема 1.7. Тайм-менеджмент наукової роботи	21	6	15
Модульний контроль	8		
Разом	120	32	80
V семестр			
Змістовий модуль 2.			
«Методологія наукового лінгводидактичного дослідження»			
Тема 2.1. Організація експериментального навчання	15	5	10
Тема 2.2. Гіпотеза в експериментальних дослідженнях	15	5	10
Тема 2.3. Принципи здійснення методологічного аналізу	27	7	20
Тема 2.4. Методи методологічного аналізу	15	5	10
Тема 2.5. Організація колективних наукових досліджень. Норми наукової етики	15	5	10
Тема 2.6. Зберігання наукової інформації, її пошук, оброблення	25	5	20
Модульний контроль	8		
Разом	120	32	80
VI семестр			
Змістовий модуль 3.			
«Результативність наукової діяльності»			
Тема 3.1. Сучасні можливості оприлюднення результатів дослідження	35	10	25
Тема 3.2. Упровадження результатів дослідження	35	10	25
Тема 3.3. Вимоги до оформлення дисертації	42	12	30
Модульний контроль	8		
Разом	120	32	80
Всього	360	96	240

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт	
		Аудиторна	Само- стійна
		Сеінари	
IV семестр			
Змістовий модуль 1.			
«Методологічний практикум з теорії та методики навчання української мови»			
Тема 1.1. Вступ. Проблематика наукових досліджень з теорії та методики навчання української мови	26	4	22
Тема 1.2. Основи планування наукового дослідження	24	2	22
Тема 1.3. Методи наукового дослідження	24	2	22
Тема 1.4. Методологічні засади та науковий апарат дисертації	26	4	22
Тема 1.5. Методика навчання української мови як об'єкт дослідження	26	4	22
Тема 1.6. Аналітичні процедури в наукових дослідженнях	27	4	23
Тема 1.7. Тайм-менеджмент наукової роботи	27	4	23
Кількість годин на змістовий модуль 1	180	24	156
V семестр			
Змістовий модуль 2.			
«Методологія наукового лінгводидактичного дослідження»			
Тема 2.1. Організація експериментального навчання	18	2	16
Тема 2.2. Гіпотеза в експериментальних дослідженнях	18	2	16
Тема 2.3. Принципи здійснення методологічного аналізу	18	2	16
Тема 2.4. Методи методологічного аналізу	18	2	16
Тема 2.5. Організація колективних наукових досліджень. Норми наукової етики	24	4	20
Тема 2.6. Зберігання наукової інформації, її пошук, оброблення	24	4	20
Кількість годин на змістовий модуль 2	120	16	104
VI семестр			
Змістовий модуль 3.			
«Результативність наукової діяльності»			
Тема 3.1. Сучасні можливості оприлюднення результатів дослідження	22	4	18
Тема 3.2. Упровадження результатів дослідження	19	2	17
Тема 3.3. Вимоги до оформлення дисертації	19	2	17
Кількість годин на змістовий модуль 3	60	8	52
Разом	360	48	312

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ З ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» **Тема 1.1. Проблематика наукових досліджень з теорії та методики навчання української мови**

Вступ. Проблематика наукових досліджень з теорії та методики навчання української мови. Критерії розвитку педагогічної науки: поява нових ідей та теорій, розширення дослідницької проблематики, диференціація науки, розвиток окремих галузей; розвиток поняттєвого апарату; інституціоналізація науки, відповідність розвитку науки її логіці; розроблення багатоваріантних шляхів розв'язання педагогічних проблем; розвиток технологій досліджень; тісний зв'язок з потребами практики, підвищення ефективності освіти; зростання кількості періодичних видань, науковців, спецрад із захисту дисертацій

I. Обговорення теоретичних питань

1. Проблематика наукових досліджень з теорії та методики навчання української мови.

2. Стан та напрями розвитку педагогічних досліджень.

3. Критерії розвитку педагогічної науки.

III. Обговорення проблем з теми.

1. Що означає «порушити наукову проблему»?

2. З якою метою проводять наукові дослідження?

Основні поняття теми: наука, наукова діяльність, критерії розвитку педагогічної науки.

Тема 1.2. Основи планування наукового дослідження

I. Обговорення теоретичних питань

1. Які етапи виділяють у науковій діяльності?

2. Чи можна виокремити з-поміж етапів найбільш важливий? Чому?

3. У чому полягає сутність етапу збору фактичного матеріалу?

4. Виявлення протиріч у науковому знанні й постановка проблеми.

5. Визначення актуальності дослідження.

Визначення актуальності дослідження. Визначення об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження. Висунення робочої гіпотези. Теоретичне обґрунтування та опис. Проведення дослідження. Типи досліджень. *II. Проблемна дискусія.*

Виявлення протиріч у науковому знанні й постановка проблеми.

Основні поняття теми: наукове дослідження, актуальність, типи досліджень.

Тема 1.3. Методи наукового дослідження

Характеристика загальнонаукових логічних методів і прийомів: аналіз і синтез; абстрагування та конкретизація; ідеалізація; узагальнення; порівняння; класифікація; індукція і дедукція; аналогія; моделювання; мисленнєвий

експеримент; монографічний метод. Проективні методи. Експертні методи дослідження. Індивідуальна експертна оцінка. Метод узагальнення незалежних характеристик. Діагностувальні контрольні роботи, їх класифікація. Соціометричний метод. Експеримент. Природний експеримент. Лабораторний експеримент. Констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту.

Основні поняття теми: методи теоретичного дослідження; методи емпіричного дослідження; проективні методи; експертні методи дослідження; експеримент; педагогічний експеримент.

Тема 1.4. Методологічні засади та науковий апарат дисертації
Основні методологічні характеристики, які повинні відобразитися в дисертації.

1. Тема дослідження.
2. Актуальність дослідження.
3. Мета й завдання дослідження.
4. Методологічні і теоретичні засади педагогічного дослідження.

Основні поняття теми: дисертаційна праця; дисертація; методологічні засади дисертації; науковий апарат дисертації.

Тема 1.5. Методика навчання української мови як об'єкт дослідження
Загальні питання методики навчання української мови як галузі сучасної педагогічної науки. Лінгводидактичні засади навчання української мови: закономірності, принципи, підходи, форми, методи, засоби.

Основні поняття теми: закономірність, принцип, підхід, форми, методи, засоби навчання української мови.

Лекція 1.6. Аналітичні процедури в наукових дослідженнях
Аналіз – початковий етап педагогічного дослідження. Типи аналізу: механічне розчленування, визначення динамічного складу, виявлення форм взаємодії елементів цілого; з'ясування причин явищ; з'ясування рівнів знань та їх структури. Різновиди аналізу: класифікація, періодизація (за П. Образцовим).

Основні поняття теми: аналіз, типи аналізу, різновиди аналізу.

Тема 1.7. Тайм-менеджмент наукової роботи
Тайм-менеджмент – раціональна організація часу для розв'язання поставлених проблем. Тайм-менеджмент як засіб самоорганізації дослідника. Генеза тайм-менеджменту. Методики тайм-менеджменту: хронометраж, матриця Ейзенхауера, принцип Парето тощо.

Основні поняття теми: тайм-менеджмент, час, методики тайм-менеджменту.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. «МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ЛІНГВОДИДАКТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

Тема 2.1. Організація експериментального навчання

Гене́за змісту категорії «експеримент» у суспільних науках. Типологія педагогічного експерименту. Основоположні принципи, структура та зміст педагогічного експерименту. Гіпотеза як наукове теоретичне підґрунтя педагогічного експерименту

Основні поняття теми: експеримент, типи експерименту.

Тема 2.2. Гіпотеза в експериментальних дослідженнях

Сутність гіпотези. Місце гіпотези в науковому дослідженні. Вимоги до гіпотези. Етапи обґрунтування гіпотези. Типові недоліки використання гіпотези.

Основні поняття теми: експеримент, гіпотеза, вимоги до гіпотези.

Тема 2.3. Принципи здійснення методологічного аналізу

Сутнісні ознаки методологічного аналізу. Принципи здійснення методологічного аналізу. Зумовленість розвитку наукової галузі зовнішніми та внутрішніми чинниками.

Основні поняття теми: методологічний аналіз, принципи здійснення методологічного аналізу, наукова галузь.

Тема 2.4. Методи методологічного аналізу

Методика дослідження – це система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження. Теоретичні та емпіричні методи методологічного аналізу.

Основні поняття теми: методологічний аналіз, методи методологічного аналізу, наукова галузь.

Тема 2.5. Організація колективних наукових досліджень.

Норми наукової етики

I. Обговорення теоретичних питань:

1. Основні принципи створення наукового колективу.
2. Які принципи є засадничими щодо роботи наукового колективу? 3. Визначте якими особистісними якостями повинен володіти дослідник.
3. Чим відрізняється наукова школа від наукового колективу.
4. Визначте особливості наукової школи: структуру, функції та основні ознаки.
5. Які цінності є базовими відносно норм науки?

II. Проблемна дискусія.

1. Які дослідження більш ефективні – індивідуальні чи колективні?
2. До умов ефективної роботи наукового колективу відносять такі:
  - згуртованість;
  - сумісність співробітників;
  - психологічний клімат;
  - колективна думка й колективізм у роботі;
  - традиції і творчий потенціал.

Чи погоджуєтеся Ви з такою думкою? Відповідь обґрунтуйте.
Основні поняття теми: науковий колектив, моральні норми, етика в науці, етика вченого.

Тема 2.6. Зберігання наукової інформації, її пошук, оброблення

1. Обговорення теоретичних питань:

1. Види джерел інформації.
2. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.
3. Класифікація, структура та призначення наукових документів.
4. Пошук необхідної інформації.
5. Принципи збору інформаційного матеріалу.
6. Порядок обробки та групування матеріалу.
7. Практичні завдання: підготуйте глосарій: інформація, друковані джерела інформації; навчальні матеріали; підручник; навчальні посібники; монографія; реферат; тези; нормативні документи; інформаційне забезпечення; бібліотечний каталог.

Основні поняття теми: інформаційні продукти, наукова інформація, інформації мережі, документ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. «РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Тема 3.2. Упровадження результатів дослідження

Суб'єкти впровадження, об'єкти впровадження. Цільова група користувачів результатів дослідження. Етапи впровадження. Документальне підтвердження достовірності впровадження результатів наукового дослідження. Організація контролю за впровадженням результатів наукового дослідження.

Основні поняття теми: упровадження результатів дослідження, етапи впровадження, контроль.

Тема 3.2 Сучасні можливості оприлюднення результатів дослідження

Науковий семінар як форма оприлюднення результатів наукових досліджень. Оприлюднення результатів наукових досліджень: публікації статей у фахових виданнях, тез виступів на конференціях, семінарах, симпозиумах, нарадах, круглих столах тощо, опублікування наукової монографії.

Основні поняття теми: науковий семінар, стаття, тези, виступ.

Тема 3.3 Вимоги до оформлення дисертації

Структура й обсяг дисертації. Вимоги до оформлення вступу. Анотації у структурі дисертації. Вимоги до оформлення списку використаних джерел і додатків.

Основні поняття теми: дисертація, анотація, список використаних джерел, додатки.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кількість одиниць до розрахунку	Максимальна кількість балів за вид діяльності	Кількість одиниць до розрахунку	Максимальна кількість балів за вид діяльності	Кількість одиниць до розрахунку	Максимальна кількість балів за вид діяльності
1	Відвідування семінарських занять	1	42	42	28	28	14	14
2	Робота на семінарських заняттях	10	42	420	28	280	14	140
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	7	35	6	30	3	15
	Максимальна кількість балів за модуль			497		338		169
	Максимальний бал		1004					
	Коефіцієнт		1004 : 100 = 10,04					
Загальна кількість балів – 100								

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кількість одиниць до розрахунку	Максимальна кількість балів за вид діяльності	Кількість одиниць до розрахунку	Максимальна кількість балів за вид діяльності	Кількість одиниць до розрахунку	Максимальна кількість балів за вид діяльності
1	Відвідування семінарських занять	1	12	12	8	8	4	4
2	Робота на семінарських заняттях	10	12	120	8	80	4	40
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	14	70	12	60	6	30
	Максимальна кількість балів за модуль			202		148		74
	Максимальний бал		424					
	Коефіцієнт		424 : 100 = 4,24					
Загальна кількість балів – 100								

6.2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ З ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Тема 1.1. Проблематика наукових досліджень з теорії та методики навчання української мови

1. Проаналізуйте нормативні документи, які регламентують сферу освіти (закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Національна стратегія розвитку освіти на 2012-2021 роки ” тощо) щодо ролі науки та наукового пізнання у розвитку усіх сфер суспільства.

2. Ознайомтеся з авторефератами дисертацій кандидатських і докторських дисертацій, захищених впродовж поточного року. Яким проблемам вони присвячені? Який висновок з цього випливає?

3. Укладіть список основних праць О. Біляєва, С. Карамана, В. Мельничайка, М. Пентилюк. Про які напрями дослідження вченого свідчить список?

4. Доберіть декілька афоризмів, які актуалізують проблему вашого дослідження, визначте власне розуміння цих висловів.

5. Напишіть твір-есе на одну із запропонованих тем: “Що таке наука”, “Яких досліджень потребує сучасна школа”.

6. Розгляньте зміст будь-якого підручника з методики навчання української мови (наприклад: Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / Колектив авторів за редакцією М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна, З. П. Бакум, М. М. Барахтян, І. В. Гайдаєнко, А. Г. Галетова, Т. В. Коршун, А. В. Нікітіна, Т. Г. Окуневич, О. М. Решетилова. – К. : Ленвіт, 2009. – 400 с.). Чи можна використовувати ту чи ту структуру, запроповану авторами підручника, для формулювання теми науково-педагогічного дослідження?

Тема 1. 2. Основи планування наукового дослідження

1. Висловіть власну думку, відповідаючи на запитання: «Для чого необхідно формулювати мету, завдання й гіпотезу дослідження?»

2. Чи виникають труднощі під час формулювання проблеми дослідження? Якщо так, то які.

3. Складіть кластер, що відбиває основні етапи наукової діяльності, складники і принципи цих етапів.

4. Напишіть твір-есе на тему: “Моє наукове дослідження”.

Тема 1.3. Методи наукового дослідження

1. Схарактеризуйте емпіричні методи дослідження.

2. Складіть блок-схему дослідження із зазначенням основних етапів та методів дослідження, що застосовуються на цих етапах.

3. Підготуйте повідомлення з теми «Методи математичної статистики наукових дослідженнях з лінгводидактики».

Тема 1.4. Методологічні засади та науковий апарат дисертаційної праці

1. Класифікуйте дисертаційні праці, захищені в спецрадах двох-трьох університетів упродовж останніх трьох років, за їх характером і змістом.
2. Проаналізуйте розділ автореферату «теоретико-методологічні основи дослідження». На які концептуальні засади спираються дослідники? На яких філософських, мовознавчих, педагогічних, психологічних засадах плануєте здійснити власне дослідження? Відповідь обґрунтуйте.

Тема 1.5. Методика навчання української мови як об'єкт дослідження

1. Порівняйте об'єкт, предмет, мету й завдання методики викладання української мови в середній школі та у вищому навчальному закладі. Якого висновку ви дійшли?

2. Нижче наведено три формулювання запитань анкети. У всіх трьох допущено одну й ту саму помилку. Яку?

1) Чи задоволені ви своїми успіхами з української мови?

- а) задоволений;
- б) не задоволений;
- в) не знаю.

2) Як ви думаєте, чи покращилися виші знання з риторики за останній рік?

- а) думаю, що покращилися;
- б) важко сказати;
- в) не покращали, залишилися такими ж.

3) Чи усвідомлюєте ви свої навчальні цілі?

- а) так, усвідомлюю;
- б) ні, не усвідомлюю;
- в) важко відповісти.

Як можна переформулювати ці питання, щоб уникнути помилки?

2. Напишіть есе з теми «Українська мова як навчальна дисципліна у вищій школі: проблеми та новітні погляди на викладання».

Тема 1.6. Аналітичні процедури в наукових дослідженнях

1. Визначте поняття «аналітичні процедури».

2. Проаналізуйте запропоновані антиномії: Як пов'язані протирічні положення в кожній парі?

- Прагніть за можливістю найповніше вивчити те, що є в розпорядженні науки; поважайте традицію, оскільки ті, хто жили до нас, не гірше розбиралися. – Не створюйте собі кумирів навіть із геніальних попередників, і найбільший авторитет не має ліцензії на істину.

- Немає і не може бути наукового мислення поза природньою логікою і здоровим глуздом. – Науковий підхід до проблеми часто є повним запереченням того, як її розуміють з точки зору здорового глузду (Л.Кац).

3. Знайдіть аргументи «за» і «проти» наведеного судження:

«Такі суб'єктивні чинники, як інтереси, потреби, цілі, входять у самі стандарти оцінки науковості гуманітарного знання».

4. Ознайомтеся з прийомами, за допомогою яких здійснюється аналіз і критика джерел, опрацьованих на етапі ознайомлювального читання:

1) виокремлення критеріїв, визначення характеру зв'язків аналізованого дослідження зі своїм завданням (чи описує джерело подібний фактичний матеріал, чи дає загальну теоретичну базу, пропонує придатний метод дослідження або ж може бути взятим за взірець власного способу побудови дослідження);

2) виділення загальних змістових параметрів (підстав) для аналізу джерел з теми дослідження. Такими параметрами зазвичай є ті ключові поняття, на базі яких формулюється тема;

3) складання зведених таблиць, змістових параметрів відповідно до поглядів різних авторів, на основі яких (таблиць) проводиться порівняльно-зіставне вивчення представленості та інтерпретування означених параметрів;

4) порівняльний аналіз і класифікація визначень понять і категорій, запропонованих різними авторами, що є значущим для розроблення наукової проблеми. Створення на основі такого аналізу описових класифікаційних текстів;

5) складання рефератів за одним або за кількома джерелами.

Поміркуйте:

а) які з перерахованих прийомів відповідають методу термінологічного аналізу;

б) чи можна сформулювати проблему дослідження, не вдаючись попередньо до аналізу документальних джерел інформації.

Тема 1.7. Тайм-менеджмент наукової роботи

1. Дайте відповідь на запитання

- Навіщо потрібен облік часу?
- Чи плануєте ви свої справи на кожен день, тиждень? Чи допомагає складання планів для покращення ефективності?
- Що корисніше: плани, зроблені в уяві, чи плани, написані на аркуші?
- Пригадайте, що заважає виконати справу своєчасно, що відволікає вас, через що ви запізнюєтеся. Складіть список «крадіїв» часу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ЛІНГВОДИДАКТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

Тема 2.1 Організація експериментального навчання

1. Що розуміють у методиці під методичним експериментом?
2. Сформулюйте мету констатувального, навчального, контрольного етапу експерименту з будь-якої теми.
3. Важливим етапом організації експерименту є формулювання гіпотези –

припущення причини неефективного навчання, зокрема неефективна комбінація методів навчання або ж недоцільне використання засобів навчання тощо.

4. Ознайомтеся з гіпотезою, висунутою в процесі виконання наукового дослідження з теми «Методика формування комунікативної компетентності студентів педагогічного коледжу засобами дидактичної гри»: *рівень сформованості комунікативної компетентності студентів педагогічного коледжу підвищиться за умов: пріоритетного застосування комунікативно-діяльнісного й компетентнісного підходів до навчання української мови й методики її викладання в початкових класах, що забезпечує посилення комунікативної домінанти; реалізації методики дидактичних ігор, сутністю якої є наближення модельованих умов ігрової комунікації до реального контексту професійного спілкування; забезпечення інтегративних зав'язків мовної та методичної підготовки через використання дидактичної гри на заняттях*

5. Поміркуйте, як пов'язана гіпотеза з метою експерименту. Сформулюйте робочу гіпотезу з конкретної теми, спираючись на мету констатувального, навчального, контрольного експерименту (див. попереднє завдання).

6. Проаналізуйте висловлення. Чи згодні ви з автором? Чому?

1) «Висновки, до яких доходимо в результаті експерименту, асиметричні: гіпотеза може відхилитися, але ніколи не може бути остаточно прийнятою. Будь-яка гіпотеза відкрита для подальшої перевірки» (Л.Кац).

2) «Процедура експерименту ніколи не може дати абсолютно достовірного знання, оскільки індукція принципово неповна. Експеримент - це найкращий спосіб критики і відбору ідей, але не кращий спосіб породження нового знання» (Л.Кац).

Тема 2.2. Гіпотеза в експериментальних дослідженнях

Завдання для обговорення в групі:

Що таке гіпотеза?

2. Які види гіпотез існують?

3. Які основні вимоги до постановки гіпотези наукового дослідження?

4. Чи буде наукове дослідження повноцінним без визначення гіпотези? Чому?

5. Чи можливе спростування гіпотези в межах наукового дослідження?

Сформулюйте кілька загальних і часткових гіпотез згідно з основними вимогами дослідження.

Тема 2.3. Принципи здійснення методологічного аналізу

1. Обґрунтуйте принципи здійснення методологічного аналізу на прикладі одного з наукових досліджень.

Тема 2.4. Методи методологічного аналізу

1. Охарактеризуйте теоретичні та емпіричні методи методологічного аналізу.

Тема 2.5. Організація колективних наукових досліджень. Норми наукової етики

1. Запропонуйте власне визначення поняття «науковий колектив».
2. Запишіть принципи роботи наукового колективу. Стисло прокоментуйте їх.
3. Сформулюйте правила формування та згуртування наукового колективу.
4. Проранжуйте за значущістю 4-5 особистісних якостей дослідника для успішної роботи в колективі.

Тема 2.6. Зберігання наукової інформації, її пошук, оброблення

1. Підготуйте логіко-структурні схеми: Інформаційне забезпечення дослідження. Схема календарного плану-графіку. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності. Підготуйте реферативне повідомлення та презентацію з теми: «Техніка збирання і систематизації ілюстративних і зображувальних матеріалів».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

«РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Тема 3.1 Сучасні можливості оприлюднення результатів дослідження

1. З'ясуйте спільне й відмінне між текстом наукової статті та анотацією, рефератом і рецензією.
2. Назвіть основні правила наведення цитат. Прокоментуйте такі поняття: «некоректне цитування» з наукових джерел, «непряме цитування».
3. У чому виявляється індивідуальний стиль мовлення доповідача? Наведіть приклади мовних і мовленнєвих одиниць, які відображають індивідуальність науковця. Які інтонаційні елементи маркують індивідуальний інтонаційний стиль?
4. Які спільні і відмінні ознаки писаного тексту наукової доповіді та його усним (виголошеним) варіантом?
5. Наведіть фрази та кілька прийомів активізації уваги слухачів, завдяки яким досягається контакт між доповідачем і слухачами.
6. Прокоментуйте висловлення: "Наука чужою мовою не пускає в людині глибокого коріння" (І. Огієнко).
7. Ознайомтеся з порадами К. Тухольського для ораторів. Що нового ви для себе знайшли в цих порадах? Прокоментуйте стиль тексту.

Короткі речення. Короткі речення. Короткі речення.

Ясний план у голові – і якомога менше на папері. Факти – або звернення до почуттів. Ораторі – не енциклопедія. Енциклопедія є у людей вдома.

Один і той самий голос втомлює. Говори не більше сорока хвилин. Не шукай ефектів, які не ведуть до головної мети. Трибуна безжальна: людина на ній більше оголена, ніж на пляжі.

Пам'ятай: чим коротша промова, тим менше шансів провалитись.

9. Розробіть фрагмент виступу з проблеми власного дослідження із залученням технічних засобів навчання.

Тема 3.2 Упровадження результатів дослідження

1. Прокоментуйте міркування науковців стосовно підходів до наукової роботи.

Дослідження, яке ви виконуєте, має бути корисним і для вас, і для інших. У науковій роботі мають бути намічені шляхи перевірки і спростування пропонованої ідеї, тобто міститися напрацювання для продовження роботи іншими дослідниками.

2. Підготуйте проект акту про впровадження результатів дисертації.

Тема 3.3 Вимоги до оформлення дисертації

1. Які вимоги ставляться до написання дисертації?

2. Чи згодні ви з міркуваннями вчених? Що варто взяти до уваги, "шліфуючи" мову і стиль наукової роботи? Обґрунтуйте свою думку.

Як можна домогтися поліпшення стилю викладу наукового матеріалу дисертації?...

Демосфен вісім разів переписав "історію" Фукадида, щоб опанувати величну і вражаючу фразеологію цього знаменитого історика...Дві тисячі років поспіль Вудро Вільсон, щоб поліпшити свій стиль, вивчав праці Демосфена. Л. Толстой щодня вивчав Біблію. ...

Секрет поліпшення стилю дисертантом полягає в тому, щоб уважно читати художні книги та вивчати їх...Дозвольте собі вивчити дві – Біблію і Шевченка. Пийте з цих джерел...

Якщо дотримуватися цих порад, то поступово, непомітно, але неминуче ваша манера мовлення та виклад думок на папері стануть більш красивими, витонченими та стилістично грамотними...

(А. Зосімов, В. Голик)

6.3. Критерії оцінювання рівня виконання завдань для самостійної роботи:

5 балів – аспірант глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, грамотно виконує письмові роботи; бере активну участь у дискусіях, аргументує власну думку, обізнаний з термінологією, вправно володіє методами наукового дослідження.

3-4 бали – аспірант твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей у процесі відповіді на поставлені запитання, відчуває труднощі під час аргументування наукових положень, припускається помилок, уживаючи термінологію, знає методи дослідження, але не завжди вдало їх добирає для досягнення поставленої мети.

2 бали – аспірант знає лише основний матеріал, водночас не опанував його деталей, допускає неточності у відповідях на поставлені питання, не засвоїв термінології, послуговується лише окремими методами дослідження.

1 бал – аспірант не знає матеріалу, допускає істотні помилки в оформленні матеріалів та відповідях на поставлені питання; не вміє аргументувати наукові положення.

6.4. **Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання**

Семестровий контроль проводиться у вигляді залікового оцінювання за результатами поточної успішності (проміжного контролю) з усіх змістових модулів дисципліни «Науковий семінар з теорії та методики навчання української мови».

6.5. **Оцінювання освітніх досягнень аспірантів за системою ECTS**

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

8. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Адаменко М. І., Бейлін М.В. Основи наукових досліджень. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. –188 с.
2. Гнізділова О. Ідентифікація феномену «Науково-педагогічна школа». *Педагогічні науки : зб. наук. пр. Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка*. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2014. Вип. 60. С. 76–84.
3. Гончаренко С.У. Етика науки та етичний кодекс ученого. *Шлях освіти*. 2011. № 3. С.2-8.
4. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ "Вінниця", 2008. 278с.
5. Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення Рівне: Волинські обереги, 2012. 192 с. ISBN 978-966-416-288-0
6. Горошкіна О.М., Шутова Л.І. Науковий текст: особливості мови і стилю: Навч. посіб. для аспірантів. Луганськ, 2013. 138 с.
7. Караман С. О. Сучасні підходи до лінгводидактичної підготовки майбутнього вчителя-словесника. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету (філологічні науки)*. Ізмаїл, 2010. Вип. 29. С. 186–192.
8. Караман С. Упровадження педагогічних інновацій у теорію і практику професійної підготовки вчителя-словесника. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2010. Вип. 50. С. 87–97.
9. Кучерук О. А. Інтеграція методів і засобів ІКТ у методику навчання української мови. *Інформаційні технології в освіті та науці*. Мелітополь, 2016. Вип. 8. С. 144–148.
10. Метулинська Н. Професійний етос науковця в сучасній Україні [Текст] *Український інформаційний простір : Науковий журнал / Київський нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т журналістики і міжнародних відносин*. Київ, 2013. № 1. Ч. 2. С. 146–150.
11. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців : монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2019. 356 с.
12. Омельчук С. Бути чесним у навчанні і науці: Експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 80 с.
13. Основи наукових досліджень у схемах і таблицях : навч. посіб. / О. П. Кириленко, В. В. Письменний. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 228 с.
14. Семенов О. Культура наукової української мови : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
15. Симоненко Т. В. Організація науково-дослідницької роботи майбутніх учителів-словесників у вищих навчальних закладів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 22 (209). Ч.1. С. 79 – 85.

16. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. *Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник* Рівне: Волинські обереги, 2013. – 360 с.

17. Сурмін Ю. П. *Наукові тексти : специфіка, підготовка та презентація : навч.-метод. посіб. К. : НАДУ, 2008. – 184 с.*

18. Хриков Є.М. *Методологія педагогічного дослідження: монографія.* Харків: ФОП Панов А.М., 2017. 237 с.

Додаткова література:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.

2. Климова К. Засоби медіа-дидактики у площині навчання і самонавчання української мови майбутніх учителів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.* Бердянськ, 2014. Вип. 2. С. 77–82.

3. Нікітіна А. В. Педагогічний дискурс учителя-словесника: монографія. Київ: Ленвіт, 2013. 338 с.

4. Пентилюк М. І. Когнітивно-комунікативна модель удосконалення професійної культуромовної компетентності студентів філологічного профілю. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* Серія: Філологічна. Острог, 2013. Вип. 40. С. 160–165.

5. Попова Л. О. Інформаційно-комунікативні технології як ефективний засіб формування професійної компетентності студентів-майбутніх філологів. *Науковий вісник Донбасу. Педагогічні науки: електронне наукове фахове видання, 2014. № 4 (28).* URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN28/12.pdf>

6. Методи математичної статистики в дослідженні проблем педагогіки і психології [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukped.com/1169.html>

7. Типологія помилок у науковому тексті : *Зб. наук. пр.* ; відп. ред. Т. В. Симоненко. Черкаси : Вид-во Черкас. нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького, 2011. 118 с.